

Koncepce regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji na období 2023–2026 Aktualizace č. 3

Zpracovatelé:

Krajský úřad Středočeského kraje

Mgr. Kateřina Pešatová,
vedoucí Odboru kultury a památkové péče

MgA. Petr Vilgus, Ph.D.
vedoucí oddělení cestovního ruchu a koncepcí Odboru
kultury a památkové péče

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace

Mgr. Roman Hájek,
ředitel Středočeské vědecké knihovny v Kladně

PhDr. Radek Liška,
vedoucí oddělení krajských a regionálních funkcí Středočeské
vědecké knihovny v Kladně

Koncepce regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji na období 2023–2026 byla schválena usnesením č. 032-19/2022/ZK Zastupitelstva Středočeského kraje ze dne 31. 10. 2022.

Aktualizace č. 1 Koncepce regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji na období 2023–2026 byla schválena usnesením č. 039-26/2023/ZK Zastupitelstva Středočeského kraje ze dne 26. 6. 2023.

Aktualizace č. 2 Koncepce regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji na období 2023–2026 byla schválena usnesením č. 041-29/2023/ZK Zastupitelstva Středočeského kraje ze dne 27. 11. 2023.

Obsah

1.	Úvod	6
2.	Návaznost na Koncept regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji na období 2019–2022	7
2.1	<i>Regiony – území pro plnění regionálních funkcí</i>	7
2.2	<i>Struktura služeb poskytovaných v rámci plnění regionálních funkcí</i>	7
2.3	<i>Centrální tvorba výměnného fondu a decentralizovaná distribuce výměnných souborů</i>	7
2.4	<i>Financování z prostředků rozpočtu Středočeského kraje</i>	8
3.	Celostátní koncepce rozvoje knihoven a cíle regionálních funkcí ve Středočeském kraji	9
4.	Systém knihoven a výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji	11
4.1	<i>Systém knihoven</i>	11
4.2	<i>Územní členění a knihovny pro výkon regionálních funkcí</i>	11
4.3	<i>Počet regionů a pověřených knihoven</i>	13
5.	Cíle, indikátory a náplň regionálních funkcí	14
5.1	<i>Cíle a indikátory výkonu regionálních funkcí</i>	14
5.2	<i>Charakter činností vykonávaných v rámci regionálních funkcí</i>	16
6.	Financování regionálních funkcí	19
6.1	<i>Náklady poskytovaných služeb</i>	19
6.1.1	<i>Nákup dokumentů do výměnného fondu</i>	19
6.1.2	<i>Mzdové náklady</i>	20
	<i>Tabulka/graf č. 6. Stav zajištění RF v rámci ČR dle jednotlivých krajů</i>	20
	<i>Tabulka/graf č. 7. Stav zajištění RF dle územního členění Středočeského kraje</i>	21
6.1.3	<i>Ostatní náklady</i>	21
6.1.4	<i>Projekt Bookstart – S knížkou do života</i>	21
6.1.5	<i>Rekapitulace nákladů</i>	22
6.1.6	<i>Investiční účelové prostředky</i>	24
6.2	<i>Dotace z rozpočtu Středočeského kraje</i>	24
7.	Podmínky pro poskytování a přijetí služeb v rámci RF	26
8.	Kontrola a hodnocení	28
8.1	<i>Kontrola</i>	28
8.1.1	<i>Věcná</i>	28
8.1.2	<i>Finanční</i>	28
8.2	<i>Hodnocení</i>	28
9.	Středočeský Kramerius	29
10.	Středočeský MARK	30
11.	Časopis Čtenář	30
12.	Bookstart – S knížkou do života	31

Příloha č. 1: SWOT analýza současného stavu	33
<i>Silné stránky</i>	33
<i>Slabé stránky</i>	33
<i>Příležitosti</i>	34
<i>Hrozby</i>	35
 Příloha č. 2: Dotace na RF 2006–2024	 36

Pojmy a zkratky

krajská knihovna – knihovna zřizovaná příslušným orgánem kraje, v případě Středočeského kraje je jí Středočeská vědecká knihovna v Kladně

neprofesionální knihovna – základní knihovna s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně

obsluhovaná knihovna – základní knihovna, která je na základě smlouvy s krajskou nebo pověřenou knihovnou příjemcem služeb v rámci plnění regionálních funkcí

pověřená knihovna (PK) – základní knihovna, která na základě smlouvy uzavřené s krajskou knihovnou plní regionální funkce v určitém regionu

profesionální knihovna – základní knihovna s pracovním úvazkem knihovníka vyšším než 15 hodin týdně

regionální funkce (RF) – funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb,

výměnný fond (VF) – dílčí knihovní fond vytvářený příslušnou pověřenou knihovnou, který se dle systému a harmonogramu stanoveného pověřenou knihovnou vyměňuje mezi základními knihovnami na vymezeném území Středočeského kraje,

výměnný fond pro profesionální základní knihovny – dílčí knihovní fond vytvářený krajskou knihovnou, který se na základě koordinace krajské knihovny s pověřenými knihovnami vyměňuje výhradně mezi profesionálními základními knihovnami na celém území Středočeského kraje,

základní knihovna – knihovna zřizovaná příslušným orgánem obce, případně jiným subjektem

veřejné knihovnické a informační služby (VKIS) – jsou souhrnným názvem pro služby poskytované veřejnými knihovnami, jsou vymezeny Knihovním zákonem a Metodickým pokynem Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky (Standard pro dobrou knihovnu)

projekt Bookstart – S knížkou do života – projekt na podporu čtenářské gramotnosti zaštitěným Svazem knihovníků a informačních pracovníků České republiky, na území Středočeského kraje zčásti realizovaný s podporou Středočeského kraje

Centrální adresář knihoven a informačních institucí v ČR (CADR)

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS)

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP ČR)

1. Úvod

Regionální funkce knihoven vycházejí z tradice českého knihovnictví, pro niž je již od vydání Zákona o veřejných knihovnách obecních v roce 1919 typická hustá síť knihoven zřizovaných za účelem „doplnění a prohloubení vzdělanosti všech vrstev obyvatelstva“. V moderním pojetí vymezuje regionální funkce zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (dále jen „knihovní zákon“), v němž jsou definovány takto:

„Regionálními funkcemi se rozumí funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.“ (§ 2 písm. h)

V knihovním zákoně je také vymezena zodpovědnost za plnění regionálních funkcí:

„Krajská knihovna plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven v kraji. Smlouva o přenesení regionálních funkcí na vybrané základní knihovny musí mít písemnou formu. Plnění regionálních funkcí a jeho koordinaci zajišťuje kraj z peněžních prostředků svého rozpočtu.“ (§ 11 odst. 3)

S cílem dostat zákonným povinností v oblasti plnění regionálních funkcí knihoven zpracovala Středočeská vědecká knihovna v Kladně (dále též „SVK v Kladně“) tuto Koncepci regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji na období 2023–2026. Navazuje v ní na předchozí praxi plnění regionálních funkcí ve Středočeském kraji, zohledňuje aktuální podmínky a přihlíží k celostátním zkušenostem a trendům. Při jejím zpracování byly jako výchozí použity především tyto materiály:

- Koncepce regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji na období 2023–2026;
- SWOT analýza současného stavu regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji (viz příloha č. 1);
- [Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030](#);
- [Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky](#);
- [Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky \(Standard pro dobrou knihovnu\)](#)

2. Návaznost na Konceptce regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji na období 2019–2022

2.1. Regiony – území pro plnění regionálních funkcí

Středočeský kraj je krajem s největším počtem obcí v ČR – více jak 18 % - tedy téměř pětina všech obcí ČR. Pro účely plnění regionálních funkcí knihoven se zachovává územní členění Středočeského kraje na pět regionů, v nichž plnění regionálních funkcí zajišťují SVK v Kladně (krajská knihovna) a čtyři základní (pověřené) knihovny – viz kapitola 4 Systém knihoven a výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji.

2.2. Struktura služeb poskytovaných v rámci plnění regionálních funkcí

Struktura služeb odpovídá standardům uvedeným v Metodickém pokynu Ministerstva kultury – viz kapitola 5 Předmět činnosti.

2.3. Centrální tvorba výměnného fondu a decentralizovaná distribuce výměnných souborů

V počátečních letech platnosti této koncepce se předpokládá zachování systému centrální akvizice knihovních jednotek do výměnného fondu, kterou zjišťuje krajská knihovna, v případě potřeby ve spolupráci s pověřenými knihovnami. Tento způsob se v minulosti ukázal jako velmi efektivní, neboť při hromadné akvizici docházelo k úspoře pracovních sil a bylo možné využívat výhodných rabatů ze strany dodavatelů. S postupným vývojem knižního trhu nicméně ekonomické důvody pro centrální nákup výměnného fondu pozbyly platnosti – nákupní rabaty krajské knihovny a pověřených knihoven jsou v současné době stejné. Naopak administrativní změny na straně nakladatelů, distributorů i samotných knihoven a s nimi související úpravy pracovních procesů centrální nákup komplikují, vedou ke zvýšené potřebě komunikace a duplicitě některých činností. V rámci aktualizací této koncepce je proto žádoucí zvážit efektivitu tohoto modelu, případně navrhnout jeho úpravu.

Bez ohledu na organizaci akvizice budou distribuci dokumentů formou výměnných souborů ve svých regionech dál provádět krajská a pověřené knihovny – viz bod 5.1.4 Tvorba výměnného fondu, jeho cirkulace, distribuce a správa.

Výměnný fond SK tvoří jeden celek, který je rozmístěn na pěti místech, a to v sídlech krajské a pověřených knihoven. Zpracování, evidence i správa je prováděna automatizovanými knihovními systémy krajské a pověřených knihoven. Správa fondu zahrnuje také jeho revizi a průběžnou aktualizaci (tedy kromě doplňování také vyřazování dokumentů).

2.4. Financování z prostředků rozpočtu Středočeského kraje

Financování regionálních funkcí zabezpečuje Středočeský kraj ze svého rozpočtu, tak jak to odpovídá ustanovení knihovního zákona a jak tomu bylo také v předchozích koncepcích RF. Ve výši dotace by měly být zohledněny současné potřeby knihoven a možnosti Středočeského kraje.

Koncepce zachovává stávající strukturu financování výkonu RF: dotace pro pověřené knihovny, dotace pro centrální funkci, dotace na výměnný fond, investiční účelové dotace, dotace pro obce zřizující knihovny ze Středočeského fondu kultury a obnovy památek.

Celková alokovaná částka určená na výkon RF, se dělí mezi krajskou a pověřené knihovny především podle aktuálního počtu obsluhovaných knihoven.

Tabulka/graf č. 1. Vývoj financování regionálních funkcí za období 2014–2024 (v tis. Kč)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dotace pro pověřené knihovny	5 620	5 771	6 091	7 454	8 335	8 544	9 804	10 179	10 388	12 064	12 203
Provozní příspěvek pro centrální funkci	1 750	1 799	2 009	2 362	2 565	2 565	2 565	2 565	2 565	2 690	2 730
Provozní příspěvek na výměnný fond	2 630	2 630	2 630	2 800	2 800	2 900	2 981	2 950	2 950	3 100	3 153
Dotační program pro obce	1 130	878	900	891	1 500	1 000	1 000	1 525	2 000	2 000	2 000
Provozní příspěvek na časopis Čtenář	0	0	0	0	0	1 473	1 541	1 604	1 020	1 070	1 060
Dotace MK ČR na časopis Čtenář	0	0	0	0	0	250	250	350	350	350	350
Celková částka na výkon RF	11 130	11 078	11 630	13 507	15 200	16 732	18 141	19 173	19 273	21 274	21 496

Vývoj přidělených dotací za období 2006–2024 viz příloha č. 2.

3. Celostátní koncepce rozvoje knihoven a cíle regionálních funkcí ve Středočeském kraji

Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030 s podtitulem **Knihovny – pilíře občanské společnosti, vzdělanosti a kultury** zdůrazňuje nezastupitelnou roli knihoven ve společnosti.

Knihovny jsou demokratickou platformou veřejného dialogu a participace občanů; jsou nedílnou součástí sociální infrastruktury, která posiluje soudržnost komunit. Významně podporují vědeckou práci, inovace, formální i neformální vzdělávání a mají zásadní a nezastupitelnou roli v procesu celoživotního učení. Jsou klíčovými kulturními institucemi v obcích, městech či regionech, kde nejen zajišťují rovný přístup ke kulturnímu dědictví národa i celé civilizace, ale rovněž inspirují a podporují rozvoj současné kultury a umění. Ve všech těchto rolích se již dnes knihovny výrazně podílejí na udržitelném rozvoji České republiky a činí tak navíc s mimořádnou ekonomickou efektivností. Světové i české výzkumy ukazují, že veřejné prostředky vynaložené na činnost knihoven mají návratnost v řádu stovek procent.

Samotná koncepce je rozdělena na základní tři pilíře:

- Knihovny jako pilíře občanské společnosti a přirozená centra komunit

V rámci pilíře I. budou podporovány aktivity, směřující k rozvoji potenciálu knihoven jako komunitních center včetně adekvátního prostorového, technologického a materiálního zázemí a personálního zajištění.

- Knihovny jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce

V rámci pilíře II. budou podporovány aktivity k posílení vzdělávací funkce knihoven a kooperace knihoven se školami.

- Knihovny jako správci kulturního a znalostního bohatství

V rámci pilíře III. budou podporovány aktivity, které umožňují zprostředkování kulturního a vědeckého bohatství v analogové i digitální podobě všem uživatelům.

Oblast regionálních funkcí je zmiňována ve všech třech těchto pilířích jako důležitý činitel jejího naplňování:

- Pro knihovny v malých obcích je mimořádně důležitá podpora regionálních funkcí knihoven, kterou financují kraje a zajišťují krajské knihovny prostřednictvím pověřených knihoven.
- Výměnné fondy jsou důležitým a efektivním nástrojem podpory a aktualizace knihovnických fondů v malých obcích.
- Podpora komunitních aktivit byla zahrnuta do standardu pro výkon regionálních funkcí

knihoven.

- Knihovny systematicky rozvíjejí své kompetence v oblasti neformálního občanského a celoživotního vzdělávání uživatelů. Tomu přizpůsobují nejen personalistiku, ale i profesní vzdělávání. Národní knihovna ČR, krajské knihovny a knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí tomuto procesu poskytují metodickou a jinou podporu směřovanou ke všem typům knihoven.
- Stabilizovat finanční a personální zajištění výkonu regionálních funkcí a motivovat obce v péči o knihovnu, motivovat kraje, kde podpora knihoven dlouhodobě stagnuje.
- Rozšířit a zefektivnit vytváření a cirkulaci výměnných souborů knih a dalších dokumentů v rámci regionu.
- Podporovat profesní vzdělávání knihovníků dotačními programy MK (VISK 2, K21) a dalších ústředních orgánů státní správy, prostřednictvím krajů a obcí realizovat vzdělávání v rámci regionálních funkcí knihoven.
- Zajišťovat vzdělávání metodiků krajských a pověřených knihoven mj. v oblasti metod a cílů komunitně fungujících knihoven.

4. Systém knihoven a výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji

4.1. Systém knihoven

Systém knihoven ve Středočeském kraji tvoří **krajská knihovna**, zřizovaná Středočeským krajem (Středočeská vědecká knihovna v Kladně), **základní knihovny** zřizované příslušnými orgány obcí a **speciální knihovny** (muzejní, vysokoškolské, vojenské, lékařské aj.).

Pro účely statistické i z důvodu rozšíření informovanosti veřejnosti o knihovnách Středočeského kraje byla zřízena mapová aplikace **Knihovny** v rámci **Mapového portálu Středočeského kraje**. Její aktualizaci zajišťuje krajská knihovna.

Pro výkon regionálních funkcí se dále používá toto členění knihoven:

- **Pověřená knihovna** – základní knihovna zapsaná v evidenci Ministerstva kultury ČR, která na základě smlouvy uzavřené s krajskou knihovnou plní regionální funkce v rozsahu a na území smlouvou vymezeném. Součástí této smlouvy je jmenovitý seznam obsluhovaných knihoven.
- **Základní (obsluhovaná) knihovna** – knihovna zapsaná v evidenci Ministerstva kultury ČR, která uzavřela s krajskou nebo pověřenou knihovnou smlouvu o poskytování regionálních služeb, v níž je označena jako jejich příjemce.
 - **Základní neprofesionální knihovna** – základní knihovna s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně.
 - **Základní profesionální knihovna** – základní knihovna s pracovním úvazkem knihovníka (knihovníků) vyšším než 15 hodin týdně.

Příjemci služeb v rámci regionálních funkcí (obsluhované knihovny) jsou základní profesionální a neprofesionální knihovny provozované příslušnými orgány obcí na území Středočeského kraje. Základní podmínkou je, aby obsluhovaná knihovna byla zapsaná v evidenci Ministerstva kultury a měla uzavřenou smlouvu o poskytování služeb v rámci výkonu regionálních funkcí s krajskou nebo pověřenou knihovnou. Další podmínky jsou uvedeny v kapitole 7 Podmínky pro poskytování a přijetí služeb v rámci RF.

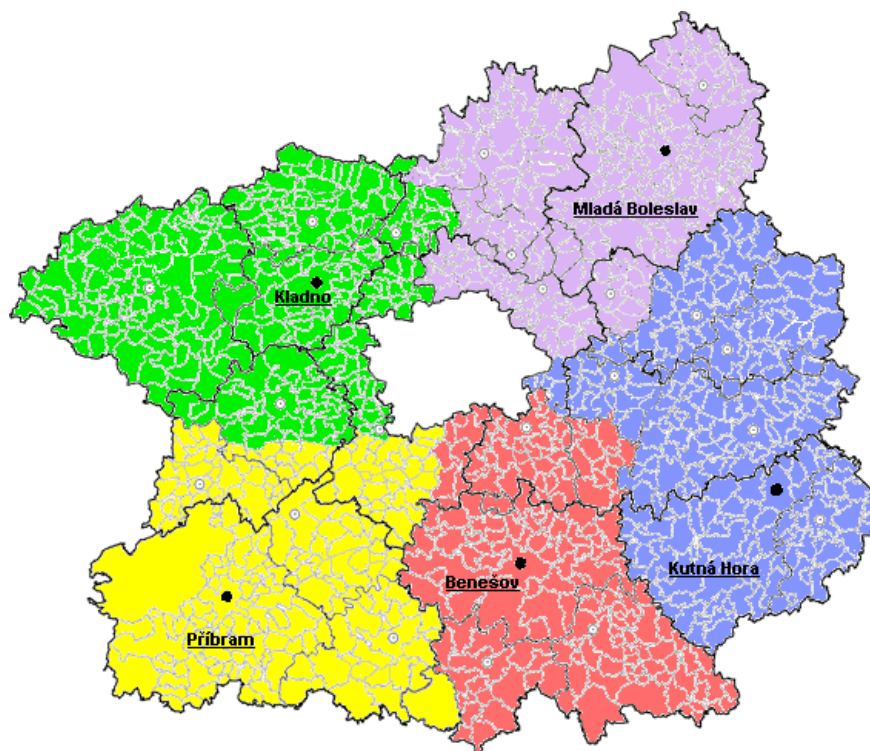
Ke dni 1. 1. 2025 působilo ve Středočeském kraji 784 obsluhovaných knihoven, 1 krajská, 4 pověřené.

4.2. Územní členění a knihovny pro výkon regionálních funkcí

Regionální funkce v rozsahu celého Středočeského kraje vykonává centrálně **krajská knihovna**. Typicky se jedná o nákup dokumentů do výměnného fondu pro profesionální základní knihovny, vzdělávání knihovníků, krajskou statistiku knihovnických činností aj.

Pro výkon dalších regionálních funkcí a zajištění služeb přímo obsluhovaným knihovnám je Středočeský kraj rozčleněn na pět regionů: **Benešov, Kladno, Kutná Hora, Mladá Boleslav a Příbram**. Regionální funkce v těchto regionech vykonávají:

- **Středočeská vědecká knihovna v Kladně, p. o.**, pro region Kladno,
- **Městská knihovna Benešov** – pověřená knihovna pro region Benešov,
- **Knihovna Kutná Hora** – pověřená knihovna pro region Kutná Hora,
- **Knihovna města Mladá Boleslav** – pověřená knihovna pro region Mladá Boleslav,
- **Knihovna Jana Drdy** – pověřená knihovna pro region Příbram.



Tabulka/graf č. 2. Přehled knihoven v regionech (stav k 1. 1. 2025)

Region	Knihovna zajišťující výkon RF	Obsluhovaných knihoven
Benešov	Městská knihovna Benešov	109
Kladno	Středočeská vědecká knihovna v Kladně	182
Kutná Hora	Knihovna Kutná Hora	188
Mladá Boleslav	Knihovna města Mladá Boleslav	145
Příbram	Knihovna Jana Drdy	160
Celkem		784*

*Celkový počet knihoven je 789 (784 obsluhovaných, 4 pověřené knihovny, 1 krajská knihovna)

Krajská knihovna vykonává regionální funkce týkající se území celého Středočeského kraje (centrální funkce) a regionální funkce v regionu Kladno na základě své zřizovací listiny a organizačního řádu.

Pověřené knihovny vykonávají regionální funkce v příslušných regionech na základě smlouvy o přenesení výkonu regionálních funkcí uzavřené se Středočeským krajem.

4.3. Počet regionů a pověřených knihoven

Počet pěti regionů a pověřených knihoven byl ustanoven v koncepci z roku 2005, je tedy platný od počátku roku 2006. Toto územní členění převzaly i koncepce následující. Díky velikosti jednotlivých regionů takto nastaveného územního uspořádání Středočeského kraje pro účely RF se Středočeský kraj stal atypickým oproti jiným krajům, což dokládají mimo jiné následující ukazatele:

Tabulka/graf č. 3. Hodnoty ukazatelů počtu obsluhovaných knihoven na jednu PK a počtu obsluhovaných knihoven na jeden pracovní úvazek

Ukazatel	Hodnota ukazatele k 1. 1. 2025	
	Za Středočeský kraj (2024)	Průměr za celou ČR (2023) ¹
Počet obsluhovaných knihoven na jednu pověřenou a krajskou knihovnu	156,8	62
Počet obsluhovaných knihoven na jeden pracovní úvazek	34,1	26

Malý počet regionů je výhodný ve vztahu Středočeský kraj – krajská knihovna, pověřené knihovny – obsluhované knihovny, neboť umožňuje účinnou komunikaci a efektivní využití prostředků. Méně výhodný je však ve vztahu krajská knihovna, respektive pověřené knihovna – obsluhované knihovny, neboť ve velkých regionech a při velkém počtu obsluhovaných knihoven je naopak komunikace obtížnější, zvyšují se nároky na metodickou práci.

¹ K datu aktualizace č. 3 Koncepce byla známa data za celou ČR za rok 2023.

5. Cíle, indikátory a náplň regionálních funkcí

Rozdělení činností vykonávaných krajskou a pověřenými knihovnami vychází ze Standardu regionálních funkcí uvedeného v Metodickém pokynu Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Do specifikace jednotlivých činností se promítají aktuální potřeby, vyplývající z Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030, a z cílů regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji (viz kapitola 3).

5.1. Cíle a indikátory výkonu regionálních funkcí

V návaznosti na Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030 a v souladu s Metodickým pokynem Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky tuto celostátní koncepci jsou definovány i rozvojové cíle regionálních funkcí pro Středočeský kraj:

Cíl 1: Zajistit stabilní a dostatečné financování výkonu regionálních funkcí, zajistit efektivní využití přidělených finančních prostředků.

Indikátory:

- celková částka finanční podpory výkonu regionálních funkcí knihoven z rozpočtu Středočeského kraje;
- průměrná hodnota dovezených knihovních jednotek na jednu knihovnu.

Cíl 2: Zvyšovat úroveň veřejných knihovnických a informačních služeb občanům Středočeského kraje v souladu s metodickými standardy Ministerstva kultury ČR, a vyrovnávat tak rozdíly v úrovni poskytování těchto služeb obyvatelům měst a malých obcí s přihlédnutím k jejich specifikům.

Indikátory:

- procento knihoven splňujících Standardy veřejných knihovnických a informačních služeb

Cíl 3: Zajistit dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb s přihlédnutím k informačním potřebám uživatelů.

Indikátory:

- počet základních knihoven v obsluhovaném území,
- počet knihoven zapojených do portálu Knihovny.cz.

Cíl 4: Zajistit účelnou dělbu práce a koordinaci odborných činností v rámci Středočeského kraje.

Indikátory:

- počet základních knihoven obsluhovaných jednotlivými pověřenými knihovnami,
- počet úvazků metodických pracovníků v jednotlivých pověřených knihovnách,
- počet knihoven zapojených v regionálních knihovních systémech.

Cíl 5: Vytvářet kvalitní a žánrově pestrý výměnný fond, zajistit jeho ochranu a správu a jeho distribuci prostřednictvím výměnných souborů do obecních knihoven ve Středočeském kraji.

Indikátory:

- finanční prostředky vynaložené na nákup knihovních jednotek do výměnného fondu;
- počet svazků evidovaných ve výměnném fondu;
- počet provedených aktualizací fondu,
- průměrná hodnota dovezených knihovních jednotek na jednu knihovnu.

Cíl 6: Zvyšovat úroveň metodické podpory obsluhovaným knihovnám při práci s knihovními fondy.

Indikátory:

- počet provedených revizí fondu,
- počet provedených aktualizací fondu,
- počet zrevidovaných svazků,
- počet aktualizovaných svazků.

Cíl 7: Zajišťovat kvalitní vzdělávání pracovníků obsluhovaných knihoven

Indikátory:

- počet akcí profesního vzdělávání,
- počet knihovníků, kteří absolvovali kurz knihovnického minima.

5.2. Charakter činností vykonávaných v rámci regionálních funkcí

Poradenská, konzultační, plánovací a rozborová činnost

Charakteristika činností:

- a) poskytování odborných konzultací (ústních, telefonických, písemných) ze všech oblastí knihovnické a informační činnosti, provozu knihovny a podpůrných činností;
- b) praktická pomoc při řešení odborných problémů (koncepce knihovny, legislativa, statistika, meziknihovní služby, elektronické informační zdroje, internet, souborné katalogy, bibliografická a rešeršní činnost aj.);
- c) pomoc zřizovatelům neprofesionálních knihoven při zpracování projektů předkládaných do výběrových řízení vyhlašovaných např. Ministerstvem kultury ČR;
- d) metodické instrukce nebo informace zveřejněné na webové stránce krajské a pověřené knihovny;
- e) vedení a aktualizování informací určených obsluhovaným knihovnám a vystavených na webových stránkách krajské knihovny;
- f) aktualizování adresáře knihoven Středočeského kraje v Centrálním adresáři knihoven a informačních institucí v ČR (dále jen „CADR“) v součinnosti s pověřenými knihovnami a dalšími knihovnami v kraji;
- g) podpora při zapojení knihoven do portálu Knihovny.cz;
- h) metodické návštěvy pravidelné – zpravidla 1–2x ročně v každé obsluhované knihovně (např. při předávání výměnných souborů), na vyžádání nebo při vzdělávacích akcích, poradách apod.;
- i) zpracování plánu a rozboru činnosti za příslušný rok, výroční zprávy aj.
- j) metodická i praktická pomoc obsluhovaným knihovnám ve Středočeském kraji při zpracování statistických výkazů;

Vzdělávání, semináře a porady

Vzdělávací aktivity zajišťující nabídku odborného vzdělávání v minimálním rozsahu 48 hodin všem knihovníkům profesionálních a v rozsahu 8 hodin všem knihovníkům neprofesionálních knihoven v kraji. Objem vzdělávacích akcí pro pracovníky specializovaných knihoven není specifikován.

Charakteristika činností:

- a) semináře, přednášky a další tematicky zaměřené vzdělávací akce;
- b) kvalifikační kurz Knihovnického minima nebo jiné kvalifikační či rekvalifikační kurzy určené pracovníkům knihoven bez odborného vzdělání či začínajícím novým pracovníkům;
- c) kurzy počítačové gramotnosti;
- d) vypracovávání projektů k získání grantů na vzdělávací akce, zvláště z programu VISK Ministerstva kultury ČR;

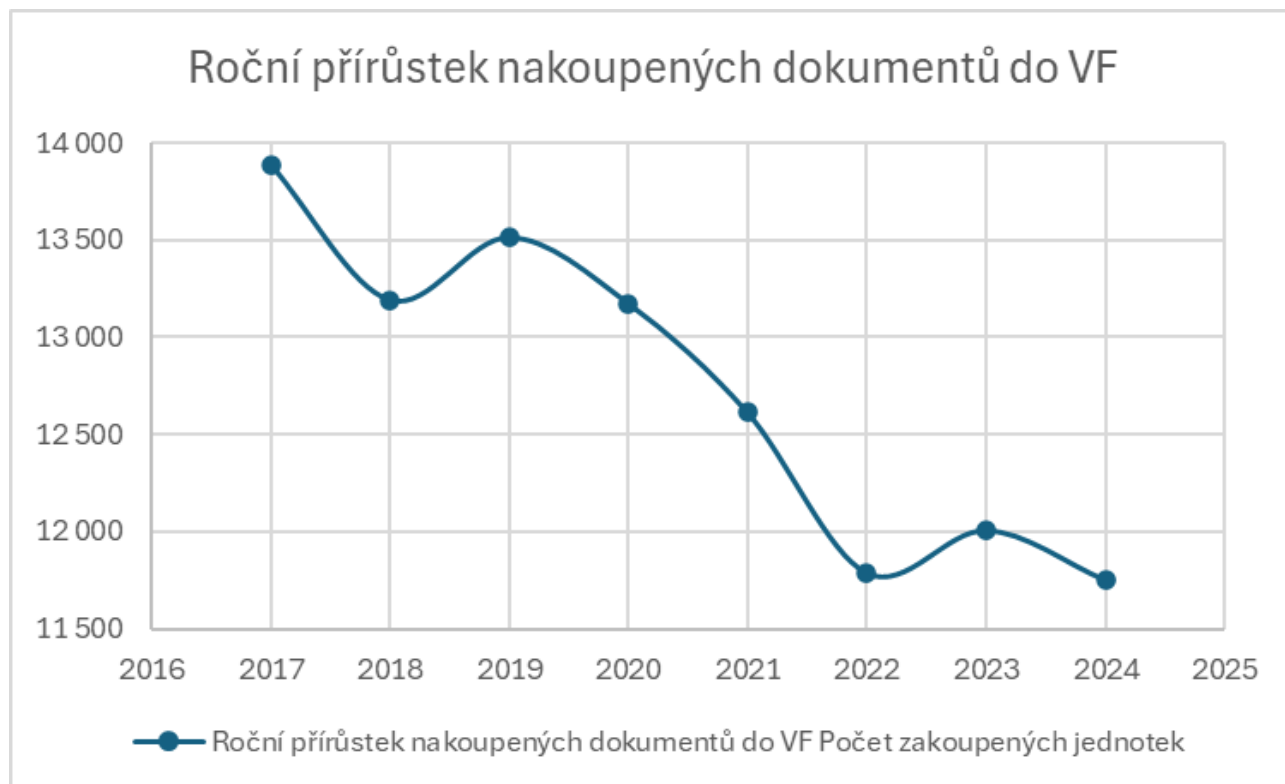
- e) porady zástupců krajské knihovny a pověřených knihoven – 4 x ročně;
- f) porady knihovníků obsluhovaných neprofesionálních knihoven – 2 x ročně;
- g) porady knihovníků obsluhovaných profesionálních knihoven – 2 x ročně;
- h) vzdělávací akce budou probíhat prezenční i online formou.

Tvorba výměnného fondu, jeho cirkulace, distribuce a správa

Akvizici výměnného fondu pro potřeby obsluhovaného území zajišťují jednotlivé pověřené knihovny, pro oblast Kladenska pak krajská knihovna. Akvizici výměnného fondu pro profesionální základní knihovny zajišťuje krajská knihovna v součinnosti s pověřenými knihovnami. Knihy jsou zpracovávány v automatizovaných systémech krajské knihovny (systém ARL a KOHA) a pověřených knihoven (systémy Tritius, Clavius, KpWin). Zde je kladen důraz především na maximální využití sdílení katalogizačních záznamů, což vede k redukci počtu chyb v jednotlivých záznamech či jejich duplicitě.

V roce 2024 bylo z finančních prostředků kraje nakoupeno celkem 11 754 knihovních jednotek. Průměrná cena knihy se neustále zvyšuje, což má za následek, že se každý rok nakupuje stále menší počet knihovních jednotek.

Tabulka/graf č. 4. Roční přírůstek nakoupených dokumentů do VF



Knihy z výměnného fondu jsou určeny neprofesionálním i profesionálním obsluhovaným knihovnám.

Charakteristika činností:

- a) akvizice,
- b) zpracování dodaných knih v knihovních systémech (katalogizace), evidence v přírůstkovém seznamu,
- c) adjustace a technické vybavení,
- d) cirkulace a distribuce: tvorba výměnných souborů určených do obsluhovaných knihoven, doprava souborů do obsluhovaných knihoven,
- e) správa, průběžná aktualizace a vyřazování dle příslušných metodických pokynů revize výměnného fondu určeného obsluhovaným knihovnám.

Pomoc při revizi a aktualizaci kmenového knihovního fondu obsluhovaných knihoven

Charakteristika činností:

- a) pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů v obsluhovaných knihovnách, tj. při fyzické revizi, obsahové prověrce, dohledávkách, opravách, aktualizaci knihovního katalogu a dalších evidencí, zpracování protokolů o výsledku revize.

Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce)

Charakteristika činností:

- a) akvizice dokumentů do knihovního fondu obsluhovaných knihoven – služba realizovaná pouze na vyžádání ze strany provozovatele obsluhované knihovny, na základě smlouvy mezi provozovatelem a krajskou nebo pověřenou knihovnou a z finančních prostředků na nákup dokumentů poskytnutých provozovatelem obsluhované knihovny;
- b) zpracování dokumentů pořízených do knihovního fondu obsluhovaných knihoven – služba realizovaná pouze na vyžádání ze strany provozovatele obsluhované knihovny, na základě smlouvy mezi provozovatelem a krajskou nebo pověřenou knihovnou a za finančního přispění provozovatele obsluhované knihovny;
- c) zprostředkování digitalizace regionálních dokumentů, vzácných sbírek, kronik apod. z fondů obsluhovaných knihoven; digitalizace probíhá v digitalizačním pracovišti krajské knihovny.

Automatizace knihovních procesů

Charakteristika činností:

- a) pomoc s automatizací knihovních procesů, zejména formou zpřístupnění katalogu obsluhované knihovny prostřednictvím regionálního knihovního systému (Tritius REKS, KOHA aj.) – služba realizovaná na vyžádání ze strany provozovatele obsluhované knihovny a na základě smlouvy mezi provozovatelem a krajskou nebo pověřenou knihovnou;
- b) podpora regionálních knihovních automatizovaných systémů;

Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v knihovnách

Charakteristika činností:

- podpora knihoven při realizaci projektu S knížkou do života – Bookstart (zajištění centrálního nákupu knižních sad z finančních prostředků Středočeského kraje, administrativní zajištění doprovodných programů v rámci projektu)

6. Financování regionálních funkcí

6.1. Náklady poskytovaných služeb

Předpokládané náklady na zajištění výkonu regionálních funkcí vycházejí ze struktury a rozsahu činností uvedených v kapitole 5. Jedním z hlavních cílů regionálních funkcí je vyrovnávat rozdíly v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi velkými městy a malými obcemi, ale také mezi různými místy v České republice. Tato koncepce vychází z koncepce předchozí v základním pojetí finančního zajištění výkonu RF. Proto předpokládá, že zde bude i nadále pokračovat pozitivní trend, při němž rozsahu činností zajišťujících výkon RF budou odpovídat i vynaložené náklady ve Středočeském kraji, které budou srovnatelné s regionálními funkcemi v ostatních krajích České republiky. Vývoj přidělených dotací za období 2006–2024 viz příloha č. 2.

6.1.1. Nákup dokumentů do výměnného fondu

V roce 2024 byl příspěvek na nákup dokumentů do výměnného fondu **3 153 000 Kč**, za nějž bylo pořízeno **11 754 knihovních jednotek**, průměrná cena knihy zakoupené do výměnného fondu v roce 2024 byla 264 Kč. Postupné navyšování tržních cen knih neustále snižuje počet zakoupených dokumentů do výměnného fondu.

Tabulka/graf č. 5. Průměrná cena knihovní jednotky zakoupené do VF



6.1.2. Mzdové náklady

Skutečný rozsah a kvalita poskytovaných služeb je závislý na počtu úvazků knihovníků, kteří tyto služby bezprostředně zajišťují. V roce 2023 zajišťovalo výkon regionálních funkcí v celé České republice **226,7 pracovníků**, celkem bylo obsluhováno **5 887 knihoven**, tedy **26 knihoven** na jeden pracovní úvazek. Ve Středočeském kraji s **23 pracovními úvazky** pro metodiky v roce 2024 vycházelo na jeden pracovní úvazek **34,1 knihoven**.

Tabulka/graf č. 6. Stav zajištění RF v rámci ČR dle jednotlivých krajů

Kraj	Počet obsluhovaných knihoven (2023)	Úvazky pracovníků zajišťujících RF (2023)	Počet knihoven na jeden úvazek (2023)
Hlavní město Praha	40	2,51	16
Středočeský kraj	781	22,34	35
Jihočeský kraj	587	21,65	27
Plzeňský kraj	484	14,25	34
Karlovarský kraj	117	7,6	15
Ústecký kraj	329	14,92	22
Liberecký kraj	210	11	19
Královéhradecký kraj	380	17,49	22
Pardubický kraj	420	8,1	52
Kraj Vysočina	604	17,0	36
Jihomoravský kraj	684	24,12	28
Zlínský kraj	382	18,26	21
Olomoucký kraj	472	20,18	23
Moravskoslezský kraj	397	27,29	15
Celkem	5 887	226,7	26

Navýšení počtu metodiků je důležité pro zkvalitnění stávajících služeb či při zavádění nových služeb, zejména v oblasti elektronických nástrojů. Také se zvyšuje náročnost v některých oblastech působnosti RF, zejména při pomoci s aktualizací a revizí knihovního fondu.

Tabulka/graf č. 7. Stav zajištění RF dle územního členění Středočeského kraje

Knihovna (počet obsluhovaných knihoven, 2024)	Počet obsluhovaných knihoven (2024)	Úvazky pracovníků zajišťujících RF (2024)	Počet knihoven na jeden úvazek	Mzdové náklady celkem 2024 (Kč)
Krajská – centrální funkce		4,3		2 557 001,50
Krajská – region Kladno	182	3,7	49,2	1 939 539,60
Benešov	109	3	36,33	1 594 449,00
Kutná Hora	188	5	37,6	2 750 066,35
Mladá Boleslav	145	3,34	43,41	2 385 750,46
Příbram	160	3,75	42,66	2 173 019,03
Celkem	784	23,09	33,95	13 399 825,94

6.1.3. Ostatní náklady

Ostatní náklady zahrnují nájemné, náklady na pohonné hmoty, na obnovu výpočetní techniky, na kancelářský materiál a na služby. Jsou počítány v minimální výši cca 1 600 Kč na jednu obsluhovanou knihovnu, v případě centrální funkce se vychází z odhadu skutečných potřeb na rok 2025.

6.1.4. Projekt Bookstart – S knížkou do života

S cílem zmenšit administrativní zátěž knihoven při zapojení do projektu Bookstart – S knížkou do života (viz kapitola 12) jsou od roku 2024 v rámci rozpočtu Středočeského kraje alokovány finanční prostředky na nákup motivačních sad pro děti ve věku 0–3 roky a 3–6 let ve výši 250 tis. Kč. Sady na základě šetření předběžného zájmu provedeného krajskou knihovnou vždy k 31. 5. daného roku objedná Středočeský kraj. Do zapojených knihoven pak budou motivační sady distribuovány na základě darovacích smluv uzavřených se zřizovateli knihoven.

Ze stejných důvodů bude krajská knihovna zajišťovat centrální objednávky vzdělávacích akcí pro rodiče, konaných v zapojených knihovnách s tematikou rozvoje čtenářské gramotnosti a komplexního rozvoje dětí či budování rodinných vztahů. Tyto činnosti budou hrazeny prostřednictvím dohod o provedení práce a dohod o pracovní činnosti (ostatní osobní náklady), popřípadě též jako služby, a to v závislosti na právní subjektivitě poskytovatele vzdělávací akce. Celkový objem finančních prostředků na ostatní osobní náklady bude činit 200 tis. Kč, náklady na služby 50 tis. Kč.

Tabulka/graf č. 8. Alokovaná částka na projekt Bookstart

Organizace	Druh nákladů	Celkem (Kč)
Krajská – Bookstart	Činnost lektorů – ostatní osobní náklady	200 000,00
Krajská – Bookstart	Služby lektorů	50 000,00
Středočeský kraj	Nákup motivačních sad	250 000,00
Celkem		500 000,00

6.1.5. Rekapitulace nákladů

Pro rok 2025 došlo ke skokovému navýšení finančních prostředků na plnění regionálních funkcí z přebytku hospodaření Středočeského kraje z předchozího roku. Tento nesystémový krok byl vyvolán navýšením mzdových nákladů v souvislosti s navýšením tarifů platových tabulek, s nímž původně stanovený rozpočet nepočítal. Při navýšení byly rovněž zohledněny individuální potřeby jednotlivých pověřených knihoven dané vysokou inflací v předchozích letech.

Tabulka/graf č. 9. Schválené náklady na RF v roce 2025

	Mzdové náklady (Kč)	Provozní náklady (Kč)	Náklady celkem (Kč)
Nákup dokumentů do VF		3 177 500	3 177 500
Kladno - centrální funkce	2 541 854	375 000	2 916 854
Kladno - region Kladno	2 266 442	262 000	2 528 442
Benešov	1 641 000	403 000	2 044 000
Kutná Hora	3 072 040	656 263	3 728 303
Mladá Boleslav	2 448 830	545 822	2 994 652
Příbram	2 314 740	620 913	2 935 653
Bookstart - nákup motivačních sad		250 000	250 000
Bookstart - služby a činnosti lektorů	200 000	50 000	250 000
Vydávání časopisu Čtenář	1 218 000	90 596	1 308 596*
Celkem			22 134 000

* Částka představuje náklady Středočeského kraje na kofinancování projektu, celkové náklady včetně dotace MK ČR ve výši 390 000 Kč a vlastních příjmů ve výši 450 000 Kč představují 2 148 596 Kč.

V souvislosti s ukončením režimu centrálního nákupu výměnného fondu předpokládá výhled nákladů na výkon regionálních funkcí pro rok 2026 změnu v redistribuci finančních prostředků mezi krajskou knihovnou a pověřenými knihovnami. Do prostředků určených k rozdělení mezi pověřené knihovny bude převedeno 284 160 Kč z prostředků dosud určených na centrální funkci (ekvivalent nákladů na 0,15 průměrného úvazku akvizitéra na každou knihovnu). Částka určená na nákup dokumentů do výměnného fondu bude rozdělena mezi krajskou knihovnu a pověřené knihovny dle počtu obsluhovaných základních knihoven.

Tabulka/graf č. 10. Předpokládané náklady na rok 2026

	Předpokládané náklady r. 2025 (Kč)	Předpokládané náklady r. 2026 (Kč)
Nákup dokumentů do VF	3 177 500,00	3 177 500,00
Kladno - centrální funkce	2 916 854,00	2 632 694,00
Kladno - region Kladno	2 528 442,00	3 164 435,00*
Pověřené knihovny	11 702 608,00	11 986 768,00
Bookstart - nákup motivačních sad		250 000,00
Bookstart - služby a činnosti lektorů	200 000,00	50 000,00
Vydávání časopisu Čtenář	1 218 000,00	1 308 596,00
Celkem	22 134 000,00	22 769 993,00

* Vzhledem k jinému způsobu převodu financí pro Středočeskou vědeckou knihovnu v Kladně nedocházelo historicky k navyšování částky rovnoměrně s pověřenými knihovnami. Návrh tento stav narovnává.

K posouzení nákladů výše lze použít srovnání se skutečnými náklady, které byly vynaloženy na výkon regionálních funkcí v České republice v roce 2021 (viz Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2021 dostupná na webu Národní knihovny ČR: https://ipk.nkp.cz/docs/rf_vyrocní-zpráva-o-rf_2021).

Tabulka/graf č. 11. Porovnání průměrné částky vynaložené na jednoho obyvatele a průměrné částky na jednu PK

Ukazatel	Česká republika skutečnost 2023 (Kč)	Středočeský kraj 2024 (Kč)
Průměrná částka na 1 obyvatele (z 55 % nákladů)	10,83	7,12
Průměrná částka na 1 obsluhovanou knihovnu (ze 45 % nákladů)	13 835,57	10 381,00

Průměrná částka na 1 obyvatele je vypočítána z 55 % přidělených finančních prostředků a vztahuje se k počtu obyvatel po odečtu obyvatel krajských měst, průměrná částka na jednu obsluhovanou knihovnu je vypočtena ze 45 % přidělených finančních prostředků. Pro koncepci Středočeského kraje se vychází z nákladů za rok 2024, které činily **18 086 000 Kč** (55 % nákladů = 9 947 300 Kč, 45 % nákladů = 8 138 700 Kč), z počtu obyvatel Středočeského kraje bez města Kladna (1 466 215 - 69 078 = 1 397 137) a z počtu 784 obsluhovaných knihoven.

6.1.6. Investiční účelové prostředky

Investiční účelové prostředky byly poskytnuty na pořízení lehkých užitkových automobilů určených pro přepravu nákladu v kategorii N1, které budou sloužit pro zajištění výkonu RF pověřenými knihovnami v kraji. Tato potřeba pro roky 2023–2026 vycházela ze skutečnosti, že v některých pověřených knihovnách dosluhují vozy nakoupené pro výkon RF s využitím dotace Středočeského kraje v roce 2006. Celková výše alokované částky činila 4 mil. Kč, dotace byly poskytnuty na základě veřejnoprávní smlouvy o poskytnutí investiční dotace z rozpočtu Středočeského kraje v roce 2023.

6.2. Dotace z rozpočtu Středočeského kraje

Finanční prostředky na uhrazení nákladů spojených s plněním regionálních funkcí jsou poskytovány formou příspěvku na provoz a dotací z rozpočtu Středočeského kraje:

- a) Příspěvek na provoz na nákup dokumentů do výměnného fondu pro profesionální knihovny;
- b) Příspěvek na provoz na výkon krajských regionálních funkcí (centrální funkce);
- c) Příspěvek na provoz na výkon regionálních funkcí regionu Kladno;
- d) Příspěvek na provoz na realizaci lektorských služeb a činností v projektu Bookstart – S knížkou do života;
- e) Příspěvek na provoz na vydávání časopisu Čtenář;
- f) Dotace na výkon regionálních funkcí ostatních regionů;
- g) Příspěvek na provoz na nákup dokumentů do výměnného fondu pro obsluhovanou oblast;
- h) Dotace Středočeského fondu kultury a obnovy památek, tematické zadání „Základní knihovny – vybavenost“.
- i) Investiční účelová individuální dotace na nákup lehkého užitkového automobilu určeného pro přepravu nákladu v kategorii N1.

Prostředky u činností uvedených pod písmeny a) až e) jsou poskytovány příspěvkem na provoz poskytovaným Středočeským krajem krajské knihovně. Dotace uvedené pod písmeny f) a i) jsou poskytovány na základě smlouvy mezi Středočeským krajem a příslušnou pověřenou knihovnou. Dotace uvedené pod písmenem g) jsou poskytovány na základě smlouvy mezi Středočeským krajem a příslušnou knihovnou.

Návrh na rozdělení celkové poskytnuté částky určené na realizaci regionálních funkcí předkládá krajská knihovna a schvaluje jej Rada a Zastupitelstvo Středočeského kraje po předchozím projednání ve Výboru pro památkovou péči, kulturu a cestovní ruch, a to podle následujícího harmonogramu:

Činnost	Termín
Návrh na rozdělení celkové částky příspěvku na provoz krajské knihovny a na jednotlivé dotace pověřeným knihovnám pro následující kalendářní rok	říjen
Projednání celkové částky provozního příspěvku krajské knihovně, jednotlivé dotace pověřeným knihovnám a alokace Středočeského fondu kultury a obnovy památek, tematické zadání „Obecní knihovny“ Radou SK a Výborem pro památkovou péči, kulturu a cestovní ruch pro následující kalendářní rok,	říjen / listopad
Schválení provozního příspěvku krajské knihovně Zastupitelstvem SK pro následující kalendářní rok	listopad / prosinec
Schválení dotací pověřeným knihovnám Zastupitelstvem SK pro následující kalendářní rok	listopad / prosinec
Schválení Středočeského fondu kultury a obnovy památek Zastupitelstvem SK	listopad / prosinec
Smlouvy pro pověřené knihovny	prosinec
Zaslání první částky z dotací pověřeným knihovnám	leden
Podávání žádostí o podporu ze Středočeského fondu kultury a obnovy památek, tematické zadání „Základní knihovny-vybavenost“	leden
Předložení výkazu vydaných motivačních sad v projektu Bookstart a požadavky na podporu v následujícím roce	květen
Schválení dotací ze Středočeského fondu kultury a obnovy památek, tematické zadání „Základní knihovny – vybavenost“	březen/duben
Smlouvy Středočeského fondu kultury a podpory památek, tematické zadání „Základní knihovny – vybavenost“	květen–září
Vyúčtování poskytnutých dotací	dle smlouvy

7. Podmínky pro poskytování a přijetí služeb v rámci RF

Služby poskytované prostřednictvím výkonu regionálních funkcí z finančních prostředků Středočeského kraje jsou cíleny především na pomoc knihovnám v malých obcích. Snahou je motivovat provozovatele knihoven ke kvalitnímu zajištění činnosti knihoven. Obsluhovaná knihovna, která je příjemcem těchto služeb, je proto povinna splnit následující požadavky:

- je zřizována dle platné legislativy (evidována v Evidenci knihoven na Ministerstvu kultury ČR);
- je připojena k internetu, který je dostupný pro uživatele v otevírací době knihovny;
- zřizovatel knihovny nebo obsluhovaná knihovna každoročně vyplňuje statistický výkaz Roční výkaz o knihovně za rok..... KULT (MK) 12–01 podle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě; výkaz předá prostřednictvím PK do KKC ke zpracování krajského statistického výkazu a rozboru činnosti;
- má zajištěn přístup k elektronické poště, kterou aktivně využívá v komunikaci s krajskou i pověřenou knihovnou;
- má vlastní webovou stránku, pokud ne, jsou základní informace o knihovně (v doporučené podobě) uveřejněny na webových stránkách zřizovatelské obce;
- obec přijímající služby spojené s výkonem regionálních funkcí pro svou knihovnu má na svých webových stránkách odkaz na stránku své pověřené knihovny;
- obec přijímající služby spojené s výkonem regionálních funkcí pro svou knihovnu umožní knihovnickovi absolvování kurzu Knihovnického minima v rámci odborného vzdělávání; účastník bude dáno osvědčení o jeho absolvování; dále obec umožní účast na poradách pořádaných pověřenou nebo krajskou knihovnou;
- vytvářet vhodné podmínky pro deponování výměnného souboru;
- obec dále spolupracuje s krajskou knihovnou a Středočeským krajem při hodnocení služeb spojených s výkonem regionálních funkcí.

Knihovnám nebo zřizovatelským obcím, které nesplní tyto podmínky, může být odmítnuto poskytování služeb formou regionálních funkcí.

Poskytování služeb formou regionálních funkcí může být obsluhovaným knihovnám odepřeno nebo omezeno i z dalších důvodů, mezi něž patří zejména:

- neochota knihovny nebo obce spolupracovat;
- nekooperace při vyplňování statistických výkazů;
- dlouhodobá neúčast na vzdělávacích akcích pořádaných krajskou nebo pověřenou knihovnou;
- neochota či neschopnost komunikovat s krajskou nebo pověřenou knihovnou;
- nedostatečná otevírací doba;
- nedostatečná evidence a nepředání výkazu vydaných čtenářských sad v projektu Bookstart;
- nedostatečný počet čtenářů nebo výpůjček.

Omezení služeb z výše uvedených důvodů se může týkat snížení počtu knih ve výměnných souborech, delší periodicity v dodávání výměnných souborů, pozastavení distribuce lektorských služeb a čtenářských sad v projektu Bookstart; nebo omezení metodických cest a konzultací. Zásadou je vždy, aby poskytování služeb bylo efektivní z hlediska pracnosti, využití knihovního fondu a poskytnutých finančních prostředků. Rozhodnutí o případném omezení služeb přísluší krajské knihovně na základě podkladů z pověřené knihovny. Rozhodčí postavení zastává Středočeský kraj.

Krajská knihovna a pověřené knihovny budou poskytovanými službami formou regionálních funkcí preferovat knihovny, které aktivně rozvíjejí svou knihovnickou či komunitní činnost, kterou propagují i na svých webových stránkách nebo na stránkách obce.

8. Kontrola a hodnocení

Cílem kontrolních a hodnotících opatření je prokázat, že výkon regionálních funkcí je efektivní a přínosný pro veřejné knihovnické a informační služby ve Středočeském kraji a že jsou plněny cíle této koncepce. Vyhodnocení zjištěné situace slouží jako podklad dalšího směřování služeb nabízených v rámci výkonu regionálních funkcí, případně pro jejich zkvalitnění a posílení.

8.1. Kontrola

8.1.1. Věcná

Krajská knihovna kontroluje kvalitu, rozsah a efektivitu poskytovaných služeb ve všech regionech Středočeského kraje. Kontrolu provádí na základě vlastních zjištění a z podkladů zpracovaných v PK.

Pověřené knihovny kontrolují využívání služeb poskytovaných v rámci regionálních funkcí v obsluhovaných knihovnách a plnění podmínek pro poskytování služeb ze strany obsluhovaných knihoven. O případných nedostacích informují krajskou knihovnu.

8.1.2. Finanční

Finanční kontrola navazuje na věcnou a jejím cílem je především zjistit, zda dochází k efektivnímu využívání přidělených finančních prostředků. Finanční kontrolu vykonává Středočeský kraj.

8.2. Hodnocení

Krajská knihovna zpracovává za každý rok Výroční zprávu o výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji. Zpráva obsahuje hodnocení všech činností prováděných v rámci výkonu regionálních funkcí. Ukazatele umožňují srovnání výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji s výkonem regionálních funkcí v ostatních krajích České republiky.

Výroční zpráva je předávána Odboru kultury a památkové péče Krajského úřadu Středočeského kraje a je vystavena na webových stránkách krajské knihovny. Současně je poskytováno stručné zhodnocení výkonu regionálních funkcí a přehled statistických ukazatelů za příslušný rok Národní knihovně ČR pro vytvoření souhrnné výroční zprávy a srovnávacích ukazatelů za celou Českou republiku.

Hodnocení výkonu regionálních funkcí na základě údajů z výroční zprávy a statistických údajů provádí vedení krajské knihovny a Odbor kultury a památkové péče Krajského úřadu Středočeského kraje. Výsledky jsou podkladem pro další vývoj regionálních funkcí knihoven Středočeského kraje, případně pro aktualizaci koncepce.

9. Středočeský Kramerius

Od roku 2011 je vyhlašována soutěž Středočeský Kramerius o nejlepší neprofesionální knihovníky Středočeského kraje, při níž je z každého regionu obsluhovaného v rámci plnění regionálních funkcí oceněna jedna knihovna. Soutěž se řídí následujícími zásadami:

- každý rok je oceněna jedna knihovna z každého regionu;
- návrhy předkládají pověřené knihovny a krajská knihovna;
- návrhy se následně projednají a schvalují v krajské knihovně;
- finanční částka určená na realizaci soutěže je alokována z rozvojových projektů Odboru kultury a památkové péče Krajského úřadu;
- výsledky jsou vyhlášeny v říjnu během Týdnu knihoven;
- součástí ocenění je diplom a odměna;
- záměrem je motivovat knihovníky neprofesionálních knihoven k aktivní knihovnické činnosti a vyjádřit ocenění jejich práce;
- mezi hodnotící kritéria patří zejména: aktivní přístup ke knihovnické práci, dobrá spolupráce s krajskou knihovnou, pověřenou knihovnou i zřizovatelskou obcí, zájem a podpora obce k činnosti knihovny, snaha po vytvoření společenského/komunitního centra z místní knihovny, začlenění knihovny jako dobře fungující součásti obecní kultury, vzhled knihovny, bezbariérovost, dostatečný počet otevíracích hodin pro veřejnost, odbornost knihovníka, pořádání akcí pro veřejnost nebo školy a jejich počet, vlastní odborné sebevzdělávání, vlastní aktualizované www stránky, počet registrovaných uživatelů, návštěvníků, aktuálnost knihovní fondu aj., vše ve spojitosti a v návaznosti na hodnotící kritéria standardu VKIS.

Harmonogram zajištění soutěže

Činnost	Kdo	Termín
nominace	Krajská a pověřené knihovny	březen-červenec
výběr	Krajská knihovna	srpen
schválení	Krajská knihovna	srpen-září
vyhlášení a ocenění	zástupci Středočeského kraje, krajské a pověřených knihoven (zpravidla v krajské knihovně)	říjen (během Týdne knihoven)

10. Středočeský MARK

Od roku 2023 je souběžně s oceněním Středočeský Kramerius předávána také cena Středočeský MARK, kterou uděluje Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) ve spolupráci se Středočeským krajem. Ocenění navazuje na celostátní cenu MARK, udělovanou organizací SKIP ve spolupráci s Ministerstvem kultury od roku 2010. Cena MARK je určena mladým knihovníkům do 35 let, zaměření vychází z významu zkratky (MARK = mladý/mladá, moudrý/moudrá; aktivní, atraktivní; rozkvétající, rozumný/rozumná; knihovník/knihovnice). Středočeský MARK je udělován jednomu knihovníkovi působícímu v některé z knihoven ve Středočeském kraji.

11. Časopis Čtenář

Časopis Čtenář je nejstarším celostátním kontinuálně vycházejícím knihovnickým periodikem v České republice; vychází od roku 1949. Přispívá k výměně zkušeností a inspiruje knihovny různých typů a velikosti v rámci celé České republiky. Je publikační platformou pro prezentaci pracovníků knihoven různých typů před odbornou veřejností a součástí soustavného vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků ČR ve vazbě na základní koncepční materiály rozvoje této profesní oblasti.

Od 1. 5. 2019 je celostátní časopis Čtenář včleněn do systému regionálních funkcí. Jeho financování je vyčleněno jako samostatná účetní jednotka pro sledování jeho nákladů. Včlenění časopisu neohroží financování ostatních činností v rámci výkonu regionálních funkcí.

Výrobu a distribuci časopisu financuje krajská knihovna, stejně tak personální zajištění. Částečně jsou provozní náklady hrazeny z prostředků Ministerstva kultury formou grantového programu Knihovna 21. století.

12. Bookstart – S knížkou do života

Projekt Bookstart, jež v českém prostředí nese podtitul S knížkou do života, je mezinárodní iniciativou, do níž se zapojují všechny typy knihoven v daném územním celku, aby plnily jednu z nejdůležitějších, ale v dnešní době zatím velice málo rozšířených funkcí – knihovny v jeho rámci usilují o to, aby zapojily aktivní rodiče a seznamovaly společně s rodiči ty nejmenší čtenáře s knihou a nepřeberným množstvím příběhů (a informací) v ní. Projekt je realizován Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP ČR) a koordinován Knihovnou města Hradce Králové. Projekt se soustřeďuje na rozvoj dítěte v rodině od jeho narození až do šesti let, a kromě budování čtenářských návyků již od raného dětství projekt zároveň plní funkci komunitní a prorodinnou. Více informací: <https://www.skizkoudozivota.cz/>. Pro účast v projektu nerozhoduje typ knihovny z hlediska výkonu regionálních funkcí, ale podmínkou je její institucionální členství ve SKIP ČR (dále jen „zapojená knihovna“).

Projekt Bookstart byl v letech 2022–2023 podporován v rámci tematického zadání Programu pro poskytování dotací na podporu základních knihoven ze Středočeského fondu kultury a obnovy památek, přičemž hlavní překážkou pro čerpání alokovaného finančního objemu na dotace byla zejména velká administrativní zátěž malých organizací v poměru k relativně nízké částce potřebné na zajištění projektu v daném roce (průměrná výše dotace činila 11 686 Kč).

Tabulka/graf č. 12. Skutečně vyčerpané finanční prostředky na projekt Bookstart 2022, 2023

	2022		2023		Celkem	
	v Kč	počet dotací	v Kč	počet dotací	v Kč	počet dotací
alokace	400 000,00		400 000,00		800 000,00	
dotace	137 232,00	13	178 300,00	14	315 532,00	27

Záměrem aktualizace č. 2 Koncepce regionálních funkcí knihoven, platné od roku 2024, bylo realizovat centrální nákup motivačních setů pro rodiče s dětmi ve věku 0–3 roky a 3–6 let Středočeským krajem a zajistit jejich distribuci do zapojených knihoven. Zapojené knihovny budou při příjmu a dalším rozdělování motivačních setů cílové skupině vázány pravidly a termíny celorepublikového projektu Bookstart.

Součástí podpory je také možnost centrální distribuce výkonu externích lektorských činností a služeb, určených pro realizaci speciálních vzdělávacích akcí pro rodiče nebo rodiče s dětmi, a to v různých oblastech týkajících se komplexního rozvoje dětí a budování rodinných vztahů nebo čtenářských dovedností. Tuto službu zajišťuje pro zapojené knihovny krajská knihovna, která vzhledem ke své krajské funkci též celou funkčnost zapojení knihoven Středočeského kraje do projektu Bookstart koordinuje a monitoruje, včetně sestavení ročního výkazu činností realizovaných v rámci území.

Tabulka/graf č. 13. Skutečně vyčerpané finanční prostředky na projekt Bookstart v roce 2024

	Počet knihoven	Vyčerpané finanční prostředky (Kč)
Nákup motivačních setů	29	162 800,00
Činnost a služby lektorů	19	187 957,00

Příloha č. 1: SWOT analýza současného stavu

Silné stránky

- Hustá síť veřejných knihoven
- Obecní knihovna je v řadě obcí jedinou kulturní institucí
- Pevné zakotvení regionálních funkcí (RF) v právních předpisech, standardech a koncepčních materiálech
- Intenzivní spolupráce krajské a pověřených knihoven
- Institucionální podpora RF
- Efektivní systém jedné krajské a čtyř pověřených knihoven
- Centrální tvorba výměnného fondu
- Funkční systém vzdělávání knihovníků
- Dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb většině občanů SK
- Využívání informačních technologií při poskytování knihovnických služeb
- Knihovna jako prostor pro všechny občany
- Dobře fungující metodická pomoc knihovnám

Slabé stránky

- Velké regiony spravované pověřenými knihovnami
- Velký počet knihoven ve Středočeském kraji
- Velký počet obsluhovaných knihoven na jednu pověřenou knihovnu a na jednoho metodika
- Obtížné jednání se zastupiteli obcí s nejasným výsledkem
- Poddimezované financování většiny obecních knihoven
- Časté nevyhovující umístění a vnitřní i technické vybavení knihoven
- Omezená a nedostačující provozní doba malých knihoven
- Nedostatečná obnova knižního fondu obecních knihoven
- Ne všechny obecní knihovny mají své webové stránky
- Nedostatečná prezentace knihoven, zejména na webových stránkách
- Nižší účast knihovníků menších knihoven na vzdělávacích akcích
- Omezená nabídka online služeb a digitálních služeb v obecních knihovnách
- Malé využití potenciálu knihoven jako komunitního místa
- Malá motivace knihovníků k výkonu činnosti

Příležitosti

- Pozitivní přístup Rady kraje, zastupitelů a Výboru pro památkovou péči, kulturu a cestovní ruch k problematice RF
- Propagace RF
- Komunikace a spolupráce
- Nabídka možností celoživotního vzdělávání knihovníků
- Možnosti grantové podpory
- Zlepšování prostorových podmínek i technického vybavení knihoven
- Pokrytí stávajících i nových potřeb uživatelů
- Rozvoj knihoven jako míst neformálního vzdělávání
- Působení knihoven jako přirozených společenských a komunitních center obcí, míst setkávání s nabídkou vzdělávacích a volnočasových aktivit
- Možnosti využívání dobrovolníků
- Využívání dotačních programů pro knihovny
- Rozšíření automatizace neprofesionálních knihoven
- Podpora rozšiřování moderních webových stránek knihoven
- Nabídka online služeb v knihovnách
- Využívání nových technologií pro knihovnické i komunitní činnosti, včetně vzdělávání
- Podpora čtenářské či mediální gramotnosti
- Zajištění dostupnosti elektronických informačních zdrojů a rozšiřování jejich nabídky
- Rozšíření nabídky e-knih
- Zpřístupnění digitálních děl nedostupných na trhu široké veřejnosti – využití možnosti Národní digitální knihovny
- Podpora digitalizace regionálních dokumentů uložených v paměťových institucích Středočeského kraje
- Zapojení knihoven do portálu knihovny.cz
- Spolupráce s místní samosprávou a obecními spolky
- Podpora spolupráce veřejných knihoven a škol

Hrozby

- Ekonomická recese, energetická krize
- Nedostatečné finanční pokrytí výkonu regionálních funkcí
- Nedostatečná obnova, zastarávání výměnného fondu
- Nedostatek mzdových prostředků na poskytování služeb může komplikovat zajištění kvalifikovaných pracovníků způsobilých poskytovat moderní knihovnické a informační služby
- Snížení kvality všech služeb v rámci výkonu RF
- Nedostatečné využívání online služeb knihovnami, jejich malá nabídka
- Zastarávání technického vybavení knihoven
- Neochota části knihovníků se vzdělávat, měnit zaběhnuté stereotypy, přizpůsobovat se měnícím se nárokům
- Pokles zájmu o služby knihoven ze strany uživatelů, potencionálních uživatelů
- Konkurence komerčních poskytovatelů informačních služeb
- Nezájem zřizovatelů a lokálních politiků o knihovny
- Snahy po zpolitizování knihoven a ztráta jejich demokratického a apolitického charakteru

Příloha č. 2: Dotace na RF 2006–2024

Přehled provozních dotací na zajištění regionálních funkcí v letech 2006-2024 (v tis. Kč)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dotace pro pověřené knihovny	6 110	6 110	6 110	6 110	5 200	5 000	5 000	5 436	5 620	5 771	6 091	7 454	8 335	8 544	9 804	10 179	10 388	12 064	12 203
Provozní příspěvek pro centrální funkci	3 274	3 274	2 956	2 973	2 000	2 000	2 500	1 564	1 750	1 799	2 009	2 362	2 565	2 565	2 565	2 565	2 565	2 690	2 730
Provozní příspěvek na výměnný fond	6 448	6 448	6 448	6 448	1 000	0	0	3 000	2 630	2 630	2 630	2 800	2 800	2 900	2 981	2 950	2 950	3 100	3 153
Dotační program pro obce	3 500	3 500	3 500	3 500	3 500	1 409	2 426	0	1 130	878	900	891	1 500	1 000	1 000	1 525	2 000	2 000	2 000
Bonus pro pověřené knihovny	528	528	528	528	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Provozní příspěvek na časopis Čtenář	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 473	1 541	1 604	1 020	1 070	1 060
Dotace MK ČR na časopis Čtenář	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	250	250	350	350	350	350
CELKEM	19 860	19 860	19 542	19 559	11 700	8 409	9 926	10 000	11 130	11 078	11 630	13 507	13 507	16 732	18 141	19 173	19 273	21 274	21 496

